

Лекція №1. Сучасні тенденції розвитку видавничої справи в Україні.

План

1. Видавнича справа в Україні.
2. Витоки спеціальності.
3. Спеціалізація у редакторській справі.
4. Закон України про видавничу справу щодо визначення понять: видавнича справа, видавець, виготівник, розповсюджувач, Державний реєстр України видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

1. Видавнича справа в Україні.

Видавнича справа - сфера виготовлення раніше рукописної, а далі друкованої продукції - супроводжує усю історію людської культури. Від малюнків на кам'яних стелах і до сучасних електронних видань вона завжди була свідченням духовного розвитку цивілізації. А людей, що залишили у ній слід, шанують не менше, ніж знаменитих письменників та зодчих, художників і музикантів.

Останнім часом спеціальність видавнича справа та редагування (ВСР) стала розвиватися особливо динамічно. Нині фахівців цього напрямку готують в Українській академії друкарства у Львові, у Київській політехніці, Дніпропетровському, Одеському, Черкаському, Чернівецькому університетах та ін.

Попит на спеціальність зумовлений реаліями вітчизняного видавничого ринку, на якому чимало друкованої продукції низького гатунку. Випущена вона людьми, не підготовленими з професійної точки зору. А видавнича справа потребує спеціалістів з відповідними фаховими знаннями.

2. Витоки спеціальності

Витоки спеціальності «Видавнича справа та редагування» вбачаємо ще на зорі ствердження рукописної справи, коли до складного й тривалого в часі процесу творення й поширення рукописних книг все більше і більше стали залучати здібних і талановитих каліграфів, справників, художників, письменників, учених. Винайдений у середині XV століття видатним німцем Йоганном Гутенбергом друкарський верстат, який використовувався з незначними видозмінами в конструкції для множення книг в усіх країнах світу аж до початку XIX століття, розпочав переломну добу в книготворенні. На відміну від рукописання, в друкарську добу поступово здійснюється спеціалізація працівників на окремих творчо-виробничих етапах, що пізніше призвело до відокремлення суто видавничих і суто друкарських процесів та паралельного розвитку двох взаємно залежних, але самостійних підрозділів – видавництва і друкарень. Останні пізніше стали називатися поліграфічними підприємствами.

Редакторів-видавців в Україні на початку готували лише в одному навчальному закладі – Українському поліграфічному інституті ім. І. Федорова у Львові, вечірній факультет якого тривалий час (аж до 80-х років минулого століття) знаходився у Києві. З кінця 60-х років минулого століття підготовку фахівців з видавничої справи та редагування окрім Львівського поліграфічного, започатковує й факультет журналістики Київського держуніверситету.

3. Спеціалізація у редакторській справі.

Наступна причина піднесення спеціальності - актуалізація роботи редактора в сучасних ринкових умовах. Раніше його сприймали, як людину, що шукає коми, крапки... і більше нічого. Нині сутність редактора розглядаємо в кількох аспектах: літературний працівник, менеджер і керівник колективу.

Звісно, редактор повинен досконало оволодіти усіма навичками професійного журналіста - навчання на кафедрі передбачає їх комплексне опанування. Відповідно, випускники кафедри ВСР одержують дві спеціальності - видавець-редактор і журналіст, що дає їм змогу в подальшому реалізувати себе якнайповніше.

Головне завдання спеціалізації - підготувати фахівців, які б змогли видавати книги, що користуються попитом, мають свого споживача на книжковому ринку. Випускник повинен оволодіти цілим комплексом знань, пов'язаних із творенням конкурентноздатного видавничого продукту: визначенням його змісту і структури, художнім оздобленням, рекламними технологіями; вміло підбирати штат працівників; при редагуванні творити такий продукт, який придатний для сучасного ринку.

Завдання – навчити майбутніх фахівців верстати та макетувати видання, створювати і розвивати будь-який веб-сайт. Спеціаліст повинен не тільки технічно оздобити текст, а й сформувані внутрішню структуру, вміти оформити матеріал відповідно до норм культури слова, подати якісний продукт в електронному виданні. Кожна газета має свою веб-сторінку, існує багато інтернет-видань, тому кваліфікований фахівець у цій галузі нині дуже необхідний.

Також здійснюється підготовка спеціалістів у галузі Інтернет-медіа. Цифрові технології дають змогу журналісту оперативно передавати інформацію з місця подій. Студент дізнається про програмне забезпечення роботи з Інтернетом та Інтернет-видання як засіб масової комунікації.

Потреба в кваліфікованій видавничій і редакторській праці нині існує у найрізноманітніших сферах суспільного життя.

Де потрібен редактор? У книжковому видавництві і газетній редакції, на телебаченні і радіо, у прес-центрі та інформаційному агентстві. Адже жодна книга, журнал, газета, теле- чи радіопередача, рекламний буклет не можуть вийти без редакторської праці. Грамотного редактора воліють мати у своєму штаті не лише установи, а й депутати всіх рівнів, маєтні начальники різного штибу, адже у нас на кафедрі він може оволодіти основами PR і реклами.

А видавець? В Україні існують сотні державних і комерційних видавництв, для яких випуск видавничої продукції - суть їх функціонування. Крім того, велика група вищих навчальних закладів, громадських організацій, редакцій газет і журналів має окремі видавничі підрозділи з орієнтацією на книжкову продукцію. Що вже говорити про самі поліграфічні підприємства: чи не кожне зазначене у своєму оновленому статуті одним з основних напрямків діяльності саме редакційно-видавничий.

4. Закон України про видавничу справу

Закон вводиться в дію Постановою Верховної Ради України № 318/97-ВР від 05.06.97 р. (Витяг)

Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 2. Видавнича справа

Видавнича справа - сфера суспільних відносин, що поєднує в собі організаційно-творчу та виробничо-господарську діяльність юридичних і фізичних осіб, зайнятих створенням, виготовленням і розповсюдженням видавничої продукції.

Складовими частинами видавничої справи є:

видавнича діяльність - сукупність організаційних, творчих, виробничих заходів, спрямованих на підготовку і випуск у світ видавничої продукції;

виготовлення видавничої продукції - виробничо-технологічний процес відтворення визначеним тиражем видавничого оригіналу поліграфічними чи іншими технічними засобами;

розповсюдження видавничої продукції - доведення видавничої продукції до споживача як через торговельну мережу, так і іншими способами.

Стаття 11. Засновник (співзасновник) у видавничій справі

Засновником (співзасновником) у видавничій справі можуть бути: громадяни України, іноземні та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, юридичні особи України та інших держав.

Засновник (співзасновник) у видавничій справі затверджує статут суб'єкта видавничої справи, є власником (співвласником) майна.

Засновник (співзасновник) у видавничій справі має право брати участь у формуванні видавничої програми, доборі кадрів, одержує прибуток від видавничої діяльності та реалізації продукції.

Засновник (співзасновник) у видавничій справі може об'єднувати в одній особі видавця, виготівника і розповсюджувача видавничої продукції.

Стаття 12. Державний реєстр України видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

З метою обліку суб'єктів видавничої справи ведеться **Державний реєстр України видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції** (далі - Державний реєстр), положення про який затверджується Кабінетом Міністрів України.

Без внесення до Державного реєстру діяльність у видавничій справі здійснюється підприємствами, організаціями, навчальними закладами, науковими установами, творчими спілками, іншими юридичними особами - для випуску у світ і безоплатного розповсюдження інформаційних, бібліографічних, реферативних, рекламних видань, що містять нормативні акти з виробничо-практичних питань, службових та методичних матеріалів, документації для потреб статутної діяльності їх видавця, а також матеріалів на правах рукопису, що розмножені за допомогою технічних засобів.